

”Lauettu usko” Rukoilevaisuuden laulukirjat

esitelmä STI:ssa 6.4.2005

rovasti Teuvo Huhtinen Kiukainen

A. Ensikokemukseni rukoilevaisesta seuraveisuusta

1. Rukoilevaisuus
2. Rukoilevaisuuden laulukirjat – erottamaton osa seuroja
3. Laulukirjojen asema tämän päivän seuraliikkeessä
4. Tiivistelmä rukoilevaisuuden laulukirjoista

A. Ensikokemukseni rukoilevaisesta seuraveisuusta

Ensikosketukseni rukoilevaisten seuraveisuuseen sain, kun 1974 tulin papiksi Kiukaisten seurakuntaan, joka on kuulunut rukoilevaisuuden sydänseutuihin. Levollinen, kiireetön kansanjoukon veisuu oli puhutteleva kokemus. Se toi mieleen jotakin siitä paljojen vetten pauhinasta, jota Ilmestyskirjan taivasnäyt kuvaavat. Kun koolla on paljon ihmisiä, jotka kiireettömästi sydämestään veisaavat noita lauluja ja virsiä, on läsnä iankaikkisuushenki, taivas ja maa yhtyvät. Noiden sanoma oli toisaalta terävä, jopa brutaali (esim. A94:1 *”Ah tuomio jo täys! Mun saatanan orjan jo Jumal’ nyt löys’, Se iäinen kosto on käteeni tull’, kuin eläissän’ ennen ain’ uhattiin mull’; Nyt helvetin liekki pään’ ympäri lyö, O iäinen yö”*), toisaalta mystinen mitä rakkaudellisin taivaallisen rakkauden kuvaus (esim. VK 412:35-36: *”Ei ole korva kuullut, Eik’ nähnyt silmäkään, Ei olis’ kenkään luullut Senkaltaist’ löytävän, Kuin omass’ Herran huoneess’, Ihanall’ ilolla, Jumala meidän suonee Kasvoihins’ katsella. Siell’ taitaan tuta oikein Pyhä Kolminaisuus Sydämen täyttää kaiken Jumalan rakkaus...”*)

Tämä esitykseni on 31v rukoilevaismailla toimineen papin kuvaus. Veisuuta luennolla johtaa lääket.tri Markus Halminen, jonka muistan pikkupojasta asti seurapenkien uskollisena kuluttajana ja näiden laulujen laulajana.

1. Rukoilevaisuus

Kertaamme pari sanaa rukoilevaisuudesta. Rukoilevaisuus kuuluu varhaisempaan herännäisyyteen. Sen tietäminen antaa avaimia laulujen ymmärtämiseen. Rukoilevaisuuden lähtökohtana pidetään Liisa Erkintyttären herätystä hänen lukiessaan paimenessa 1756 Arthur Dentin ”Totisen kääntymisen harjoitusta”¹. Syntyi Pyhän Hengen vaikuttama synninhätä. Aabraham Achrenius oli tässä vaiheessa omat värikkäät vaiheensa pappisurallaan kokenut ja hänestä oli kasvanut sen liikkeen keskeinen paimen.

Rukoilevaisuus on luonteeltaan maallikkoliike. Se on myös luonteeltaan opillinen herätysliike, kuten myös evankelisuus. Siihen liittyy pohjoismaisen lukijaliikkeen luonnetta. Elävän rukoilevaisuuden piirissä luetaan ahkerasti luterilaisen pietismin postilla kirjallisuutta.

Usein virheellisesti asetetaan opillisuus, mystiikka, tunne erikseen. Monissa rukoilevaisten lauluissa kuitenkin kaikuu aito rakastumisen kokemus, mitä kiehtovin morsiamen rakkaus, hänen halunsa

¹ Kalannin seurakunnan silloinen kappalainen Johan Gottleben kertoo tuosta herätyksestä: *”Jumalan armon voimasta, joka epäilemättä sai aikaan tämän epätavallisen käytöksen, joutuivat pian sen jälkeen kaikki mainitun kylän asukkaat samanlaiseen tilaan, niin ettei sieltä, en taloista ja pihoilta, pelloilta ja niityiltä kultu muuta kuin surkeaa ja tuskaista kirkumista, huutoa, valittamista ja itkemistä heidän jumalattoman ja epä kristillisen elämänsä vuoksi.”*

ylkensä luo, kaipaus saada olla aina hänen kanssaan, Tällaisen sisällisen kaipauksen synnyttää puhdas ja kokonainen Jumalan sana. Rukoilevaisuuteen liittyy myös herätysliikkeitämme ajatellen harvinaisella tavalla herätysjulistus ja kirkas luterilainen sakramenttioppi.

2. Rukoilevaisuuden laulukirjat – erottamaton osa seuroja

Länsi-Suomen rukoilevaisseuroja ei voi ajatella ilman veisuuta. Seurat ovat veisuun tyyssija. Laulettuna samana veisuulla on yhtä tärkeä merkitys kuin seurapuheella (joskus tärkeämpikin) ja seuraväen keskeltä nousevilla rukouksilla. Näiden vuorottelusta syntyy elävä, jopa liturginen seuratilaisuus, jossa armolahjat monipuolisesti toimivat.

Pappeihin on ambivalentti suhde: Toisaalta he ovat Herran Sebaotin enkeleitä (=sanansaattajia). Tämä ajatus löytyy Malakian kirjasta ja esim. Lutherin Ilmestyskirjan esipuheesta. Toisaalta pappien julistus ja opetus tutkitaan: ” *Mutta ei he muukalaista seuraa, vaan pakenevat häntä; sillä ei he tunne muukalaisten ääntä.*” Jh10:5

Parhaimmillaan seurat ovat yhtenäinen kokonaisuus, ”orkesteri”; jossa virret ja laulut liittyvät Hengen vaikutuksesta edeltäviin puheisiin, samoin rukoukset. Ne saattavat sisältää jonkun vahvan sanoman kokoontuneelle seuraväelle. Muodostuu ainutlaatuinen kokonaisuus, jota oppii vähitellen ymmärtämään vasta vuosikymmenten mukanaolon myötä.

Rukoilevaisuuden laulukirjat ovat myös 1800-luvun jatkuneiden voimakkaiden herätysten keskeinen synnyttäjä ja toisaalta herätyksen lapsia ja tulkkveja sekä rukoilevaisuudessa, että muissa herätysliikkeissä¹.

Moni ehkä pinnallisesti lauluihin tutustuessaan pahentuu näiden kirjojen vanhahtavaan kieliasuun, mutta kun näitä jalokiviä raaputtaa pintaa syvemältä, niistä löytyy monia ihania aarteita. Seuraavassa joitakin keskeisiä piirteistä rukoilevaisuuden laulukirjoista:

Vanha virsikirja on kolmas suomalainen virsikirja vuodelta 1701.² Se on usein sidottu yhteen vuoden 1694 Kirkkokäsikirjan kanssa. Tämä virsikirja on monessa mielessä historiallinen virsikirja – paljon laajemmin kuin pelkästään rukoilevaisuudessa. Se on 1700-luvun ehkä Suomen laajimmalle levinnyt ja luetuin kirja. Koko Raamattu oli kallis, esim. v.1642 ”Kuningatar Kristiinan Raamatusta” oli rajoitettu painos ja se maksoi hevosen hinnan. Näin Vanhasta virsikirjasta muodostui kotien keskeinen hartauskirja, sen ajan kotien ”TV”, jota kansa katsoi ja imi vaikutteita. Se oli käytössä koko kirkossamme lähes 200 vuotta, kunnes vuonna 1886 valmistui ns. Lönnrotin virsikirja.

Vanha virsikirja sisältää 413 virttä. Siihen on koottu kattavasti melkein koko suomalainen virsirunous keskiajalta 1700-luvun alkuun saakka. Tässä virsikirjassa luterilainen uskonpuhdistus saa selkeän ilmaisunsa. Opillisuus korostuu nykyisiin virsikirjoihin nähden. Se sisältää paljon raamatullista ainesta, joissa Raamatun kertomus puetaan usein suoraan virren asuun. Opetusvirsi-

¹ Rukoilevaisten laulukirjat eivät myöskään ole pelkästään rukoilevaisuuden piirissä laulettuja. Lestadiolaisuuden hyvä tuntija rovasti Timo Holma lähetti minulle asiasta seuraavia esimerkkejä yhtymäkohdista lestadiolaisuuden lauluihin: HSHL on painettu Raumalla 1907. Leonard.Typön kirjassa 1908-1912 lauluja HSHL:ista 30, SV:istä 18, Wvk:sta 52, v:n 1886 VK:sta 16, Aatu Laitiselta 10, Typön omia 108, yhteensä 341-346, P.Vuorisalon Valituista virsiä (uusi heräys) kirjassa HSHL:ista 40. 1940-luvulla lauluperinteessämme eläneitä. HSHL:ja löysin n. 25

² Ensimmäinen suomalainen virsikirja Jaakko Finno, toinen suomalainen virsikirja Hemminki Maskulainen

suhteellinen osuus muutenkin on selvästi suurempi kuin uudemmissa virsikirjoissa. Esimerkiksi. Vanhan virsikirja alkaa järjestyksessä Vähä katekismuksen kuuden pääkappaleen virsillä. Samoin esimerkiksi Nikean uskonnustusta on virren muodossa (virsi 5.). Psalmivirret omana osastonaan (76kpl). Samoin on koottu omaksi osastokseen evankeliumitekstivirret (199–219).

Virsikirjan antropologia on karun realistinen. Siinä perisyntioppi – joka tuntuu olevan aikamme ihmisen tajunnasta katoamassa – tulee kirkkaana, raamatullisen ja luterilaisena esiin (esim. 222:1, vrt nykyisen virsikirjan sanoman muuttuminen ”Kriste valo valkeudest” VK 360:2: *”Mutta mielem’ pimitetyt omi synnin sumulta, Tahtom’ sinust’ vieroitettu Lankeemuksen julmuulta; Katso Herra eksymme; Työm’ ja aivoituksemme Harhailevat sinust’ kauvas; Siit’ on sielum’ surkiass’ vaivass’.* Nykyinen virsikirja sama säkeistö (536:2) sanoittaa sen näin: *”Saakoon Henki rakastava sydämemme lämmittää, että kova, paha sana tänään lausumatta jää. Katso, Herra, eksymme. Työmme, ajatuksemme meidät ilman Henkeäsi vievät kauas edestäsi.”* Lukija pohtikoon, kumpi tuo selvemällä suomen kielellä perisyntiopin esille.

Sen jälkeisen virsikirjojen kehityksen immanenttiseen suuntaan tajuaa, kun lukee VK1701 osaston XV ja XVI jäsenystä. Osasto XV jäsenyyt seuraavasti:

1. Valmistuksesta kuolemahan
2. Huokaus kuoleman kivuissa
3. Hurskasten äkillisestä kuolemasta
4. Hautaamisesta

Osasto XVI jäsenyys on:

1. Viimeisestä tuomiosta
2. Onnettomasta iankaikkisuudesta
3. Iankaikkisesta elämästä

Elämän realismi näkyy myös esim. otsikoissa: ”Leskein ja orpoin valitusvirret”, ”Sairaana valitus”, ”Raskaissa maan vaivoissa” jne.

Vanhan virsikirjan kieliasu - niin kuin muidenkin – rukoilevaisuuden veisukirjojen – on rehevää, rohkeaa, vanhahtavaa, karkeaa, toisaalta syvällisiä kielikuvia sisältävää (esim. VK 406:8). Rikas, monipuolinen suomenkieli on saanut ihailijoita ja tutkijoita rukoilevaisuuden ulkopuoleltakin: Sen ihailijakunnasta mainittakoon esimerkkinä sanaseppo Hannu Taanila, joka tilasi sen rukoilevaisliikkeeltä ja siteeraa myös sitä radio-ohjelmissaan. Suomenkielihän on standardisoitunut. Monia sanoja on jäänyt pois.

Perisyntin turmelus (virsi 360:2), helvetin todellisuus, Kristuksen morsiamen syvä kaipaus 412:30, taivaallisen rakkauden kohtaaminen, morsiusmystiikka, iankaikkisuushenki ovat kaikille näille kirjoille ominaisia (esim virsi ”Sen suven suloisuutta” (41 säk.) 412:29–30).

Tauno Väinölältä löytyy vuoden 1701 virsikirjasta hyvä tutkielma ”Vanhan virsikirja” (Hengen tie sarja, Kirjaneliö)

Vanha virsikirja on myös virsikirja, johon ensimmäistä kertaa löytyy nuottilaitos vuodelta 1702.

Siionin virret

Kun rukoilevaisseuduilla puhutaan ”Akreniuksesta”, silloin yleensä tarkoitetaan laulukirjaa, joka sisältää kaksi kokoelmaa; Siionin virsiä Taivassalon kirkkoherran Elias Laguksen v.1790 suomentamana ja toisaalta Halullisten Sielujen Hengellisiä Lauluja, jota myös nimitetään ”Akreniukseksi”.

Siionin virsien juurena on Sions Sångers -laulukokoelma. Tämä kokoelma on yhteinen kaikille Suomen vanhoille herätysliikkeille. Muissa liikkeissä se on vain ajan myötä muuttunut, siihen on lisätty lauluja, lauluja on lyhennetty ja muokattu. Rukoilevaisuudessa on periaatteessa edelleen käytössä Elias Laguksen käännös melko lailla alkuperäisessä kieliasussa.

Siionin virsissä pysytään tukevasti pelastuskysymyksen ytimessä: synti, armo, parannus, pelastus, taivas, helvetti. Siinä näkyy paikoitellen voimakas veri- ja morsiusmystiikka. Herrnhutilaisuuden vaikutus tuntuu. Toisaalta siinä kaikuu voimakas parannussaarna ja kirkas armon evankeliumi.

Esimerkkinä Jeesuksen veren ylistyksestä otettakoon: SV95: *Sull' Jesus korkia, Verestäs' kunnia! Se synnit puhdistaa; Meill' hädät huojentaapi! Se tunnon terveeks' auttaa, Eksyneet palauttaa.*"

Morsiusmystiikka kaikuu esimerkiksi SV 48, joka on virsimukaelma Korkea Veisun sanoihin, 49 *Suloisest Jesus makia Sylissä levätähän. Siell' autuutt' saadaan kaikkia,, Kun armoo kerjätähän. Ah pysy aina läsnäni. Tyydytä verell' mieleni; En janoisi sitt' koskaan*".

Hengellinen kaipaus huokuu SV47 *"Sun armoos, jota halajan, O Jesus mullen lainaa. Sieluuni veres voimaa ann' Haavoistas vuotaa aina: Lohdutukseks' avaja Sun rintas, Vapahtajani! Sun ostettuas muista"* tai SV160:1 *"Ah Jesus, veres pyhimmän, Kuin ristill' juoksi aina tänn' Sydämeen' vuotaa anna, Elämän on sun veressäs', Sen ansiosta seison tässä, Ja kunnian sull' kannan..."*

Opetusvirsisistä mainittakoon SV101, joka käy 22 säkeistössä läpi Pyhän Hengen armotyön ihmissielussa.

Eskatologisuus on monin tavoin esillä taivasnäkyinä, lopunajan ilmiöinä ja taivaallisen Yljän tulon odotuksessa. Mainittakoon esimerkiksi. SV 221 taivasnäky Ilmestyskirjan sanoihin: *"Karitsan haavoitetun Näen ja priiskoitetun Paljolla verell' viel', Ehk' teurastetun aivan, Arvossa kuitenkin' taivaass' Jumalan juuri istuimell'."*

SV 201 on taasylistysvirsi, joka ihanasti kaikuu seuraväen veisatessa sitä hyvien seurojen loppupuolella, kun sydämet ovat liikutetut ja tunnot virvoitetut Jumalan sanan voimasta: *Sua Sankar, kiitän alat' Kuin veit mua hädästäni', Ja kuolon sorsit alas, Kosk' kuolit edestäni'...Sua voiton virrell' kiitän Mun pelastuksestani'. Iloisell' kielell' siitä Ain ylistää sua saan."*

Löydämme sieltä myös monia nykyisten virsikirjojen virsiä vanhemmassa ja perusteellisemmässä asussa. Niistä mainittakoon SV 181 kymmensäkeistöinen *"Mua, Pyhä Henki, pyhitä"*, joka löytyy nykyisessä virsikirjassa kuusisäkeistöisenä numerossa 121.

Halullisten Sielujen Hengelliset laulut

Kuten sanottu, Siionin virret ja Halullisten Sielujen Hengelliset laulut sisältävää nidettä rukoilevaiskansan nimittää "Akreniukseksi". Toisaalta "Akrenius" on kansan vaihtoehtonimitys harvemmin käytetylle niteen jälkiosan kokoelmalle Halullisten Sielujen Hengelliset laulut.

Nimensä kansanomaisen nimensä kokoelma on sanut Aabraham Achreniuksesta. Peruskokoelmassa on useita Aabraham Achreniuksen (ja myös Antti Achreniuksen) lauluja. HSHL on kasvanut alun perin 26 hengellisen laulun kokoelmasta pitkin 1800-lukua nykyiseksi 196 virren kokoelmaksi.

HSHL:n syntyyn liittyvät varhaisen herännäisyyden suuret nimet Bengt Jacob Ignatius (1761–1827) isä Abraham (1706–1769) sekä poika Anders Achrenius (1745–1810). 1800-luvun maallikkorunoilijoista on mainittava Nakkilan Matti Paavola (1786–1859) ja Kalannin Efraim Jaakola (1791–1857). Lisäksi se sisältää 1800-luvulla vuosikymmenten kuluessa siihen liitettyjen tunnettujen ja tuntemattomien kansanihmisten lauluja ja arkkipöytäkirjoja.

Konventikkeliplakaatti (1726) aiheutti oman vaikutuksensa lauluihin. Konventikkeliplakaattihan oli Ruotsissa 1726 annettu asetus, jolla kiellettiin yksityiset hartauskokoukset, konventikkelit. Konventikkeliplakaattia käytettiin Suomessa 1800-luvulla voimakkaasti herätysliikkeitä vastaan. Asetus kumottiin sittemmin kirkkolaisissa 1869. Monet pitkät, useita kymmeniä säkeistöjä sisältävät laulut, ovat itse asiassa konventikkeliplakaatin aikaisia seurapuheita. Kyseinen plakaatti kielsi yksityishartauksien puheet, muttei laulamista.

Myös HSHL:sta on poimittu useita lauluja uudempiin virsikirjoihin – tosin lyhennettyinä, muunnettuina ja pilkottuina.

Voimakas, herätyshenkinen parannuslaulu kuuluu monissa HSHL:n lauluissa. Esimerkiksi Matti Paavolan HSHL161 ”*O sinä suruinen Suomenmaa, Kuinka sulle tässä ajassa käynee? Jo koston merkit kyllä valmiit ovat Ja Herran käsi on oijett! Ah, eikös nyt pitäis jo peljättämän Ja sydäntä synnistä eroittaman, Ennen kuin kosto nielee.*”

Myöskään sosiaalinen julistus ei ole HSHL:lle vieras 161:4: ”*O maailma Baabel sun ylpeyttä, Kuins kopeilet koreittes kanssa; Mut katsos nyt perään kuhun koreet sun vie: Juur helvetin piinaan saakka, Viel haureun peleiss ja juomapenkeiss Se etsikon aika nyt poies menee, Kosk päivät loppuu jo kohta.*”

Armonajan lyhyys on keskeisiä teemoja, HSHL93: *Kuluu kallis armonaika, Pian poijes pakenee; Turhaan sitä moni raukka Paettuans hakenee.*”

Morsiusmystiikasta otamme esimerkkinä HSHL 96 ”*Ylkä Jesus rakkahin, iloni olet ikuinen, kuin rauhan liiton kanssani tehnyt olet ijankaikkisen*” tai **A22** *Herra Jesus, kun sä olet Minun osani ainoan*)

HSHL:n opetusvirsiä on mm. HSHL 30. Siinä on 35 säkeistöä, joissa kysymysten ja vastausten muodossa käydään monipuolisesti läpi keskeiset uskonkohdat luomisesta, lunastuksesta, Pyhän Hengen työstä, armonvälineopista ja Jumalan johdatuksesta ihmiselämässä. HSHL74 taas käy 25 säkeistössä läpi Jumalan kutsuvan, herättävän ja uskoa synnyttävän armotyön ihmissielussa.

Ihana eskatologinen taivasvirsi sekä sanoiltaan ja säveltään on HSHL 171:1 *O ihanata asuntoo, Joss Jumal itse on! O kaunistu myös olentoo, Ja rakkauden elantoo! Siell yhtein sulaa sydämet, Ei vuoda kyneleet.* Samoin HSHL 144 näkee armonajan niin lyhyenä ja uskova sielu tässä todellisuudessa eläen pyytää: *Aika tässä joutuu ja kiiruhtaa poies: Sytytä, Jesus, mun lamppuni vaan! Veres voimall ja rakkauden tulell, Etten jäis ijäti oven taa n*”

Vertailua nykyiseen virsikirjaan voi suorittaa esimerkiksi HSHL 90 kohdalla, joka nykyisessä virsikirjassa on numero 311. Kyseinen virsi alkaa HSHL:ssa: ”*Jo herää, sielun, jo herää, Nyt Karitsan verta kiittämään*” (nykyisessä: ”*Jo joudu mun sieluni sieluni, heräämähän ja Jumalan Karitsaa kiittämähän*”). HSHL:ssa siinä on 9 säkeistöä, nykyisessä virsikirjassa 7 säkeistöä. Näytteenä poisjätetystä seitsemännestä säkeistöä mainittakoon: ”*Sä olet nyt syntisten Ylkä itse, Sä*

Jumalan pyhä Karitsa, Kriste, O lahja ja tavara ääretöin, suur', O sieluillen välimies lahjoitett' juur'."

Arkkivirret

Näitä yksittäisiltä arkeilta, sieltä täältä löydettyjä arkkivirsiä on paljon koottu em. kokoelmiin. Kuitenkin lisäksi löytyy siellä täällä kansan keskuudessa syntyneitä ja vaikuttaneita yksittäisiä lauluja tai laulukokoelmia, joita silloin tällöin saattaa kuulla ja nähdä. Muistan kerran, vuosia sitten, kuinka Porin seuroissa eräs minulle tuntematon mies pyysi saada laulaa arkkivirren. Olin ensin hieman ymmälläni, koska tilanne oli minulle uusi. Kysyin asiaa kokeneelta rukoilevaismaallikolta Eino Leinolta. Hän suhtautui asiaan myönteisesti. Niinpä tämä mies lauloi arkkivirren, jota ei ollut missään virsi- tai laulukokoelmassa. Se oli sanomaltaan raikas ja hyvä.

Sävelmistä

Rukoilevaisten sävelmistö on rikasta, paikoin kansanomaista ja omaleimaista ”niekkuineen”, paikoin myös hyvin vanhaa, niin että melodian kulku voi noudattaa kirkkosävellajejakin¹. Sävelmistö on välittynyt vahvana suullisena perinteenä. Niitä koskevista julkaisuista mainittakoon Mikael Nybergin ja Ilmari Krohnin ”Kansan lahja kirkolle” I-II 1891 ja Krohnin *Suomen kansan sävelmiä* 1898. V.1988 julkaistiin Siionin Virsistä ja HSHL:sta Ahti Kuorikosken sovittama neliääninen nuottilaitos. V.2001 julkaistiin v.1701 virsikirjasta samoin neliääninen nuottilaitos.

Em. julkaisut syntyivät tarpeista saada käytännön seuraelämässä ja muussa hartauselämässä entistä paremmin toimivat laulukirjat. Näiden julkaisujen syntyä ja sisältöä voi syvemmin valaista esim. lääket.tri Markus Halminen, joka oli Vanhan virsikirjan sävelmistöä koskevan työryhmän jäsen. Näitä molempia nuottipainoksia on myös saatavana ja ostettavana tasoon nähden edulliseen hintaan suurempien rukoilevaisseurojen yhteydessä tai tilaamalla Länsi-Suomen Herännäislehden toimituksesta puh 02 6376 297 tai nettiosoitteesta www.rukoilevaisuus.com. Samoin CD-levyjä rukoilevaisten lauluista on myös joitakin ilmestynyt. Niitä on myös em. osoitteesta.

3. Laulukirjojen asema tämän päivän seuraliikkeessä

Edellä kuvatut virret ja laulut ovat elimellinen osa seuroja. Kun kysytään, missä on rukoilevaisuus, paras vastaus on: Siellä missä tapaamme Jumalan eteen polvistuvaa rukoilevaiskansaa ja missä rukoilevaisuuden laulukirjat ovat aktiivikäytössä ja missä niiden sanomasta eletään

Voidaan jopa hieman kärjistäen sanoa: Rukoilevaisseurat voidaan pitää ilman pappeja, onhan se luonteeltaan maallikkoliike. Ne voidaan pitää jopa ilman maallikkoja, mutta on mahdoton ajatella rukoilevaisseuroja ilman polvirukousta ja seuraveisuuta, joka on niissä samalla Jumalan sanan julistusta ja opetusta. Ovathan monet laulut konventikkeliplakaatin aikaisia puheita ja saarnoja. Tämä myös yksi syy eräiden laulujen pituuteen.

Länsi-Suomessa elää edelleen seuraliike. Voisi luulla, että kun on kysymys näin vanhoista virsistä ja laulukirjoista, niiden äärelle kokoontuvat vain vanhuksat ja taas modernien uusien virsien äärelle kokoontuvat nuoret ja työikäiset. Todellisuudessa asia on kuitenkin toisin päin: Seuraväen ikärakenne on tänä päivänä terve. Seuroissa käy kaikenikäisiä; lapsia, nuoria, työikäisiä ja vanhoja.

¹ Kirkkosävellajit ovat keskiaikaisessa kirkkomusiikissa käytettyjä sävellajeja, jotka pohjautuvat lähinnä kreikk. sävellajeihin. Kirkkosävellajit vakiintuivat kuudeksi perusmoodiksi, jotka ovat: doorinen (iastinen), fryyginen, lyydinen, miksolyydinen, aiolinen ja jooninen. Niiden käytölle on ominaista johtosävelen puuttuminen, mikä antaa niihin eräänlaista pehmeyttä ja elastisuutta.

Se on selvästi terveempi kuin keskiverto suomalaisessa nykyjumalanpalveluksessa. Esimerkiksi viime kesänä Kalannin kesäseuroissa oli erityisen runsaasti nuoria ja työikäisiä.

Tervetuloa myös ensi kesänä Kiukaisiin kesäseuroihin 15.–17.7.2005! Länsi-Suomen Herännäislehden seurakalenterista löydät sitten ympäri vuoden pidettävien seurojen luettelon. Olet tervetullut notkistamaan polvet Herran etessä meidän toisten syntisten kanssa! Tule rukoilemaan, kiittämään, veisaamaan, kokemaan pyhien yhteyttä, kuulemaan Jumalan sanaa!

4. Tiivistelmä rukoilevaisuuden laulukirjoista

Kun tiivistämme jotakin keskeistä edellä kuvatuista laulukirjoista. Voimme luetella mm. seuraavia piirteitä

- Raamatullisuus koko terävyydessään
- Opillisuus
- Herätysjulistuksen ja luterilaisen sakramenttiopin saumaton niveltyminen toisiinsa
- Morsiusmystiikka, jossa yllättäen virsien ja laulujen opillisuus ei jähmetä, vaan on juuri sitä elämää, uskoa ja rakkautta synnyttävää puhdasta Jumalan sanaa, joka synnyttää morsiamen rakkauden taivaallista Ylkäänsä kohtaan.
- Kehotus valvomaan ja odottamaan Kristuksen morsiamena taivaallista Ylkäänsä.
- Taivaallisia ”rakkauslauluja ” sanan syvimmissä ja parhaimmassa merkityksessä
- Eskatologisuus: Armonaika on lyhyt – iankaikkisuus on loppumattoman pitkä
- Vanha kieliasu: johtuu seuraavista piirteistä
 1. rukoilevaisuus opillinen liike: tarkka opissa
 2. maallikkoliike; ei monia oppineita joihin täysin luotettaisiin muutostilanteissa
 3. vaistottiin (vaikkei aina osattu määritellä) ajan virtausten teologinen vaikutus kirkollisiin kirjoihin – myös laulukirjoihin (vrt. Valistuksen vaikutus kirkkotaiteeseen)
 4. siksi: mieluummin vanha kieliasu, kuin väärä oppi. Ja kun verrataan parin laulun ”kehitystä” (tai taantumista) 360, heidän pelkonsa ei ole ollut aiheeton
 5. konservatiivisuus (tämä ei kuitenkaan primääri seikka)
- Kansanomaisuus
- Rikkaat ja voimakkaat kielikuvat

Lyhenteet

VK	= vuoden 1701 virsikirja
SV	= Siionin Virret, Elias Laguksen vuoden 1790 käännös
HSHL	= Halullisten Sielujen Hengelliset Laulut